

УДК 378.147+614.253.4

М.М. Василечко, І.С. Лісецька, О.І. Кочержат
Студентоцентрична спрямованість
у медичному освітньому просторі України
на прикладі Івано-Франківського національного
медичного університету

Івано-Франківський національний медичний університет, Україна

Ukrainian Journal of Perinatology and Pediatrics. 2023. 4(96): 151-156; doi: 10.15574/PP.2023.96.151

For citation: Vasylechko MM, Lisetska IS, Kocherzhat OI. (2023). Student-centred orientation in the medical educational space of Ukraine on the example of Ivano-Frankivsk national medical university. Ukrainian Journal of Perinatology and Pediatrics. 4(96): 151-156; doi: 10.15574/PP.2023.96.151.

Питання студентоорієнтованого навчання є основоположними в організації навчальної діяльності закладів вищої освіти Європи та висвітлені в багатьох підсумкових документах міністерських конференцій Європейського простору вищої освіти. Студентоцентризм — це акумуляція та концентрація зусиль, зосереджених більше на потребах студента, який базується на врахуванні індивідуальних якостей здобувачів освіти, здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій. Суть студентоцентризму полягає у створенні моделі розвитку освіти, за якої здобувач освіти з об'єкта перетворюється на суб'єкт освітньої діяльності, тобто на активного учасника освітнього процесу.

Мета — проаналізувати особливості студентоцентризму як сучасного напрямку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти; визначити особливості впровадження студентоцентрованого підходу в підготовці здобувачів освіти Івано-Франківського національного медичного університету.

На прикладі Івано-Франківського національного медичного університету студентоорієнтоване/студентоцентроване навчання є одним з ефективних педагогічно-методичних підходів. Це реалізується створенням індивідуальної освітньої траєкторії насамперед. Це індивідуальний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного здобувача факультетів в освітній діяльності, який формується з визначенням та урахуванням його персональних здібностей, власних інтересів, навчальних і соціальних потреб, професійної мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі видів і форм здобуття освіти учасників освітнього процесу та запропонованих освітніх програм, вибраних навчальних дисциплін, рівня їхньої складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в університеті здійснюється через індивідуальний навчальний план, зокрема, через індивідуальний вибір здобувачами навчальних дисциплін, курсів та освітніх програм, наукової роботи здобувача, розвитку духовного потенціалу та фахової підготовки.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Ключові слова: студентоцентризм, студентоцентроване навчання, здобувач освіти, заклади вищої освіти.

Student-centred orientation in the medical educational space of Ukraine
on the example of Ivano-Frankivsk national medical university

M.M. Vasylechko, I.S. Lisetska, O.I. Kocherzhat

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ukraine

The issues of student-centred learning are fundamental in the organisation of educational activities of higher education institutions in Europe and are covered in many final documents of the Ministerial Conferences of the European Higher Education Area. Student-centredness is the accumulation and concentration of efforts focused more on the needs of the student, based on the consideration of the individual qualities of students, the ability to form individual educational trajectories. The essence of student-centredness is to create a model of education development in which a student turns from an object into a subject of educational activity, i.e. an active participant in the educational process.

Purpose — to analyse the peculiarities of student-centredness as a modern direction of organising the educational process in higher education institutions and to determine the peculiarities of implementing a student-centred approach in the training of students at Ivano-Frankivsk National Medical University.

On the example of Ivano-Frankivsk National Medical University, student-oriented/student-centred learning is one of the most effective pedagogical and methodological approaches. It is implemented by creating an individual educational trajectory in the first place. This is an individual way of realising the personal potential of each faculty applicant in educational activities, which is formed by determining and taking into account his/her personal abilities, own interests, educational and social needs, professional motivation, opportunities, and experience, based on the choice of types and forms of education of participants in the educational process and the proposed educational programmes, selected academic disciplines, their level of complexity, methods and means of teaching. An individual educational trajectory at the university is carried out through an individual curriculum, in particular, through the individual choice of disciplines, courses and educational programmes, the applicant's research work, the development of spiritual potential and professional training.

No conflict of interests was declared by the authors.

Keywords: student-centredness, student-centred learning, student, higher education institutions

Вступ

Освіта — це одна з найважливіших сфер у житті будь-якої людини, а вища освіта має велике значення у формуванні особистості лікаря, фахівця в галузі медицини. У доповіді Жака Делора «Освіта: прихований скарб» («Learning: The Treasure Within») — доповідь Між-

народної комісії з освіти ХХІ століття (1996 р.) [1] — розглядається важливість розвитку освіти в житті людини і ролі викладача в освітньому процесі. Сучасний стан освіти визначається новітніми тенденціями, які віддзеркалюють потужний розвиток медицини, економіки і людського потенціалу та впровадження

діджиталізації. Нове інформаційне суспільство докорінно змінило ситуацію у сфері освіти. Така зміна обумовила необхідність переосмислення традиційних форм організації освітнього процесу, зокрема, спонукала до побудови нової паралелі — «викладач-студент», у якій для організації взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу створюються максимально можливі умови для розвитку в учасників цього процесу здатності до самоосвіти, самовизначення, самостійності й самореалізації у сфері професійної діяльності, набуття ними індивідуального профілю компетенцій. На сьогодні ідея студентоцентризму проголошується як одне з головних гасел реформи вищої освіти. Переорієнтація у вищій освіті на студентоцентричний напрям сприймається схвально, а комунікація різних груп стейкхолдерів із закладами вищої освіти не виступає проти її втілення [12].

Середина ХХ ст., коли активно пропагувався прагматичний підхід в освіті, є зародженням ідеї студентоцентрованого навчання. Тоді акцентувалося, що для самоосвіти рушійною силою є певний стимул, а стимулом має бути мотивація [1]. Європейські стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти містять розділ «Студентоцентроване навчання, викладання і оцінка», у якому закладам вищої освіти рекомендовано забезпечувати активну роль студентів у проектуванні та реалізації освітніх програм [4,5]. Про гармонізацію та зближення системи вищої освіти в Європі йдеться з 1988 р., від часу підписання Великої хартії університетів у м. Болонья (Італія). Результатом роботи членів цієї хартії стало ухвалення Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19 червня 1999 року також у м. Болонья (Італія). Резюме Конференції міністрів Європейського простору вищої освіти в м. Бухарест (Румунія) 26–27 квітня 2012 року звучить так: «Час нової парадигми в освіті: студентоцентроване навчання», у якому представлена цілісна конструкція студентоцентрованого навчання, його переваги для студентів і викладачів у контексті Болонського процесу [6]. Питання студентоорієнтованого навчання є основоположними в організації навчальної діяльності закладів вищої освіти Європи та висвітлені в багатьох підсумкових документах міністерських конференцій Європейського простору вищої освіти. Власне, згадані конференції визначають

тенденції розвитку вищої освіти Європейського Союзу. Таким чином, в освітньому просторі Європи сформовано новий підхід до процесу створення та реалізації освітніх програм — студентоцентроване навчання.

Концепцію студентоцентрованого навчання також покладено в основу законодавчих актів України, а підходи в організації освітнього процесу в Україні завжди перебувають у центрі уваги [3,8]. У Законах України «Про вищу освіту» та «Про фахову передвищу освіту» питанням студентоцентрованого підходу відведено важливу роль. У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами, Розділ I, Стаття 1 «Загальні положення») визначено вживання термінів, зокрема: «Студентоцентроване навчання — підхід до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу» [13]. Сама концепція студентоцентрованого підходу підтверджує парадигму сучасної освіти — «навчання крізь усе життя». У Розділі VI «Заклади вищої освіти» (Стаття 32) регламентовано принципи діяльності, основні права та обов'язки закладів вищої освіти. Серед цих обов'язків — «Здійснювати освітню діяльність на засадах студентоцентрованого навчання» [13]. У Законі України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р., зі змінами, Розділ I «Загальні положення») наведено пояснення термінів. Серед них поняття студентоцентрованого навчання визначено аналогічно до Закону «Про вищу освіту». У Статті 17 Розділу IV «Забезпечення якості фахової передвищої освіти» зазначено, що система забезпечення якості фахової передвищої освіти передбачає дотримання студентоорієнтованого навчання в освітньому процесі [14]. Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» визначено критерії оцінювання якості освітньої програми. У Критерії 4 «Навчання і викладання за освітньою програмою» зазначено, що «форми та методи навчання і викладання сприяють до-

сягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи» [11]. Аналіз, перспективи та напрями розвитку вищої освіти України, у тому числі з точки зору впровадження студентоорієнтованого навчання, викладено в Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», у якому визначено, що ця стратегія ... «передбачає подолання викликів, зокрема шляхом цифровізації (діджиталізації) вищої освіти, розвитку віртуальної мобільності, студентоцентрованого навчання та викладання» [2]. У документі наведено очікувані результати, зокрема, забезпечення студентоцентрованого навчання, що дає змогу сформуванню власні набори компетентностей здобувачам вищої медичної освіти, що є усвідомленою необхідністю розвитку. Відповідно до Стратегії заклади освіти повинні диверсифікувати освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти для задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких і лідерських навичок, розвивати гнучкі освітні траєкторії на основі студентоцентрованого підходу [2]. На державному рівні створено умови для розвитку та використання інноваційних методів і підтримуючого середовища навчання для залучення студентів і викладачів до управління освітніми програмами на всіх рівнях [6].

Мета дослідження — проаналізувати особливості студентоцентризму як сучасного напрямку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти; визначити особливості впровадження студентоцентрованого підходу в підготовці здобувачів освіти Івано-Франківського національного медичного університету.

Концепція організації вищої медичної освіти полягає в комплексному підході до формування гармонійно та всебічно розвиненої особистості фахівця. Підготовка сучасних спеціалістів має бути на такому рівні, щоб вже завтра впевнено і на рівних умовах вони становили професійну конкуренцію не тільки в нашій країні, але й за кордоном, вміли творчо, оперативно вирішувати нестандартні виробничі, наукові, навчальні завдання з максимально кращим результатом. Гідна професійна підготовка фахівців, яка починається в студентські роки, спрямована на розвиток гнучкого клінічного мислення, що передбачає різнобічний аналіз, чітке

диференціювання знань, а також мобільність, оперативність, варіабельність та забезпечення ефективної професійної діяльності сучасного лікаря [7,10].

Студентоцентризм — це акумуляція та концентрація зусиль, зосереджених більше на потребах студента, які базуються на врахуванні індивідуальних якостей здобувачів освіти, здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій. Суть студентоцентризму полягає у створенні моделі розвитку освіти, за якої здобувач освіти з об'єкта перетворюється на суб'єкт освітньої діяльності, тобто на активного учасника освітнього процесу. Ключовим є те, що результати навчання повинні задовольняти потреби та очікування студентів і суспільства, забезпечуючи зайнятість і розвиток особистості. Випускники повинні бути спроможними продемонструвати, яких компетентностей вони набули під час навчання [1,3,9].

На прикладі Івано-Франківського національного медичного університету студентоорієнтоване/студентоцентроване навчання є одним з ефективних педагогічно-методичних підходів. Це реалізується створенням індивідуальної освітньої траєкторії насамперед. Це індивідуальний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного здобувача факультетів в освітній діяльності, який формується із визначенням та урахуванням його персональних здібностей, власних інтересів, навчальних і соціальних потреб, професійної мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі видів і форм здобуття освіти учасників освітнього процесу та запропонованих освітніх програм, вибраних навчальних дисциплін, рівня їхньої складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в університеті здійснюється через індивідуальний навчальний план, зокрема, через індивідуальний вибір здобувачем навчальних дисциплін, курсів та освітніх програм, наукової роботи здобувача, розвитку духовного потенціалу та фахової підготовки.

Метою студентоцентричного підходу до навчання і викладання в університеті є: гнучке використання різноманітних педагогічних методів; шанобливе ставлення до студента з урахуванням великої різноманітності студентів та їхніх потреб, сприяння взаємоповазі в стосунках «здобувач-викладач» шляхом побудови партнерських відносин між викладачем і здобувачем, на відміну від непродуктивної верти-

калі «викладач-студент»; підтримання гнучких навчальних траєкторій; регулярне оцінювання, коригування, врахування та використання різних способів надання освітніх послуг; підтримка відчуття автономності в здобувача освіти, забезпечення йому відповідного супроводу і підтримки з боку надавачів освітніх послуг; визначення офіційної процедури розгляду скарг і звернень студентів.

Студентоцентроване навчання і викладання в університеті ґрунтується на: принципах забезпечення якості вищої освіти та якості освітньої діяльності; доступності вищої освіти й рівності можливостей для всіх; активному залученні здобувачів до реалізації всіх компонентів освітнього процесу; взаємоповазі в стосунках між здобувачами та викладачами; академічній свободі; академічній доброчесності, демократичності, партнерстві й соціальній відповідальності учасників освітнього процесу; сприянні навчанню впродовж життя.

Студентоцентроване навчання (викладання) в Івано-Франківському національному медичному університеті реалізується у вигляді можливості: обирати або змінювати здобувачем навчальні дисципліни та викладачів; використовувати в освітньому процесі інноваційні навчальні технології; обговорювати нові шляхи вирішення клінічних завдань для обрання найоптимальнішого шляху їх вирішення на прикладі програми «Віртуальний пацієнт»; формувати індивідуальний план навчання здобувача з урахуванням своїх побажань; використовувати зручні для здобувача форми та методи надання освітніх послуг; вивчати та враховувати думку здобувача стосовно організації освітнього процесу, викладання навчальних дисциплін, змісту освітніх програм, системи оцінювання результатів навчання; впроваджувати механізми реалізації академічної мобільності здобувача та викладача; запроваджувати програми співпраці з провідними університетами України; надавати можливості отримання освітніх послуг студентам з особливими потребами; використовувати в освітньому процесі інноваційні навчальні технології; забезпечувати прозору систему критеріїв оцінювання результатів навчання студентів; забезпечувати соціальну інфраструктуру для організації та підтримки побуту, відпочинку, оздоровлення студентів; надавати можливість вивчення української мови студентам-іноземцям на базі навчально-тренінгових центрів, можливість вивчення інозем-

ної мови викладачам університету на мовних курсах, у тренінгових центрах мовної майстерності; впроваджувати та забезпечувати інформальну та неформальну освіти, порядок зарахування результатів; надавати доступ до новітніх, у тому числі англomовних публікацій, що відповідають змісту програми та заохочення викладачів і студентів до спільних публікацій у наукових вітчизняних та іноземних виданнях (Scopus та Web of Science); забезпечувати участь здобувачів в органах самоврядування університету; створити систему заходів із підготовки випускників до майбутньої професійної діяльності через ефективну співпрацю із зовнішніми стейкхолдерами, потенційними роботодавцями, органами місцевого самоврядування; реалізувати доступ до навчальних інформаційних ресурсів університету, репозиторію, бібліотеки через інтернет-доступи на сторінку сайту Івано-Франківського національного медичного університету; проводити регламентовані процедури розгляду апеляцій здобувачів; забезпечувати механізми розвитку духовного потенціалу (культурні університетські заходи) та фахової підготовки (наукові семінари, майстер-класи, науково-практичні конференції) здобувачів; розробляти систему внутрішньої нормативної бази університету.

Студенти-медики залучаються до процесу забезпечення якості освітніх послуг, участі у формуванні та перегляді освітніх програм підготовки, інтерактивності, мобільності та наставництва, що здійснюється шляхом публічного обговорення доповнень до програм, а також проведення анонімного анкетування щодо якості надання освітніх послуг, протидії корупції, дискримінації, булінгу. Організація освітнього процесу в університеті здійснюється на таких засадах, які дають змогу здобувачеві виявити себе активним учасником освітньої та майбутньої професійної діяльності, спроможним визначити особистісні цілі аналітичної діяльності та засоби їх досягнення, а також обрати собі роль серед інших учасників освітнього процесу. Здобувач вищої освіти відіграє ключову роль у процесі моніторингу, що забезпечує тісну співпрацю зі студентським самоврядуванням, кураторами академічних груп, гарантами освітніх програм, завідувачами кафедр, керівниками структурних підрозділів, деканатами, ректоратом щодо вирішення питань забезпечення якості вищої освіти. Проводиться інтерактивна взаємодія між учасниками освітнього процесу — виклада-

чем і здобувачем, використовуються нові підходи до навчання з орієнтацією на результат, а спільна робота і спільна відповідальність за нього сприяє розвитку в студентів самостійного мислення, спираючись на власні знання з теорії й практики, а також на досвід, відпрацьовуючи комунікативні та групові навички взаємодії.

Висновки

Перспективи та напрями розвитку вищої освіти України, у тому числі медичної, спрямовані на впровадження студентоорієнтованого навчання, що викладено в Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.». Студентоцентрований процес навчання від його становлення до розвитку в Європейських країнах та зокрема в Україні не є новим, проте актуальним, сучасним і відповідає вимогам за-

питів здобувачів вищої освіти та потенційних роботодавців. Згідно з цим підходом, здобувачі освіти виступають у ролі не пасивних об'єктів — отримувачів знань, а стають повноправними суб'єктами освітнього процесу, активними його учасниками, партнерами. На сьогодні питання студентоорієнтованого навчання є основоположними в організації навчальної діяльності закладів вищої освіти. Здобуття освіти зі студентоцентрованим напрямом формує в студентів розвиток критичного та клінічного мислення, відповідальне ставлення до професії медичного працівника, здобуття знань і практичних навичок, необхідних на сучасному ринку праці, які можуть бути інтегровані, уніфіковані, визначені, оцінені та враховані у будь-якому медичному освітньому закладі будь-якої країни.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

References/Література

- Boytanyuk SI, Kuzniak NB, Vambulyak AV, Dmitrenko RR. (2021). Organisation of student-centred learning in a medical university. *Sciences of Europe*. 67: 52–54. [Бойцанюк СІ, Кузняк НБ, Бамбуляк АВ, Дмитренко РР. (2021). Організація студентоцентрованого навчання в медичному університеті. *Sciences of Europe*. 67: 52–54].
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). On approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 23 February 2022, No. 286-p. [Кабінет Міністрів України. (2022). Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>.
- Dyman TM, Bonkovsky OA, Vovkohon AG. (2017). European Higher Education Area and the Bologna Process: Study guide. BNAU. NU: OMA. Odesa: 106. [Димань ТМ, Бонковський ОА, Вовкогон АГ. (2017). Європейський простір вищої освіти та Болонський процес. Навчально-методичний посібник. БНАУ. НУ: ОМА. Одеса: 106].
- EURASHE. (2009). The European Higher Education Area in the new Decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve. URL: https://www.eurashe.eu/library/modernisingphe/Bologna_2009_Leuven-Communique.pdf.
- European Commission. (2024). Report of the European Commission «Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions». URL: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/reports/modernisation_en.pdf.
- European Higher Education Area. (2012). Communiqué of the Ministerial Conference of the European Higher Education Area. Bucharest, Romania, 26–27 April 2012. [Європейський простір вищої освіти. (2012). Комюніке Конферен-
- ції міністрів Європейського простору вищої освіти. Бухарест, Румунія, 26–27 квітня 2012 року]. URL: [http://www.edupolicy.org.ua/files/Bucharest_Communique\(2012\).pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Bucharest_Communique(2012).pdf).
- Korotich NM. (2017). Independent work of students as a factor in the preparation of a specialist in the conditions of the credit-modular system of education. *The world of medicine and biology*. 1(59): 219–222. [Коротич НМ. (2017). Самостійна робота студентів як фактор підготовки спеціаліста в умовах кредитно-модульної системи навчання. *Світ медицини та біології*. 1(59): 219–222].
- Kryzhko V, Elkin M, Starozhko O, Tilcharova K, Hrytsaiova O. (2015). Higher education and the European educational space. Berdiansk: Publishing house: 380. [Крижко В, Елькін М, Старокожко О, Тільчарова К, Грицайова О. (2015). Вища освіта та Європейський освітній простір. Бердянськ: Видавництво: 380].
- Kushnarenko N, Solianyk A. (2022). Student-centred approach in the training of documentary specialists. *Bulletin of the Book Chamber*. 10: 32–43. [Кушнаренко Н, Соляник А. (2022). Студентоцентрований підхід у підготовці фахівців документознавчого профілю. *Вісник Книжкової палати*. 10: 32–43].
- Lisetska IS, Dmytrenko IA. (2022). The role of independent work of students in the training of future highly qualified specialists. *Modern paediatrics. Ukraine*. 7(127): 141–144. [Лісецька ІС, Дмитренко ІА. (2022). Роль самостійної роботи студентів в підготовці майбутніх висококваліфікованих спеціалістів. *Сучасна педіатрія. Україна*. 7(127): 141–144].
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). On approval of the Regulation on accreditation of educational programmes for the training of higher education applicants. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 11.07.2019 No. 977. *Pedagogy development, education, culture: integration trends in the modern world:*

- 355–360. [МОН України. (2019). Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Наказ МОН від 11.07.2019 №977. Pedagogy development, education, culture: integration trends in the modern world: 355–360]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>.
12. Udych ZI, Shulga IM, Mironova LA. (2023). Student-centred approach in the context of digitalisation of learning. Theory and methods of professional education. 2; 56: 151–154. [Удич ЗІ, Шульга ІМ, Миронова ЛА. (2023). Студентоцентричний підхід в умовах цифровізації навчання. Теорія і методика професійної освіти. 2; 56: 151–154].
13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). On Higher Education. Law of Ukraine of 01.07.2014 No. 1556–VII. [Верховна Рада України. (2014). Про Вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 №1556–VII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
14. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). On professional higher education. Law of Ukraine of 06.06.2019 No. 2745–VIII. [Верховна Рада України. (2019). Про фахову передвищу освіту. Закон України від 06.06.2019 № 2745–VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.

Відомості про авторів:

Василечко Мар'яна Михайлівна — к.мед.н., доц. каф. пропедевтики внутрішньої медицини імені проф. М.М. Бережницького Івано-Франківського НМУ.

Адреса: м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2. <https://orcid.org/0000-0001-9640-471X>.

Лісецька Ірина Сергіївна — к.мед.н., доц. каф. дитячої стоматології Івано-Франківського НМУ. Адреса: м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2.

<https://orcid.org/0000-0001-9152-6857>.

Кочержат Оксана Ігорівна — к.мед.н., доц. каф. пропедевтики внутрішньої медицини імені проф. М.М. Бережницького Івано-Франківського НМУ.

Адреса: м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2. <https://orcid.org/0000-0003-4568-586X>.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2023 р.; прийнята до друку 15.12.2023 р.